

Література

1. Скиданенко Ю.П. Аналіз методологічних підходів до визначення збитків від природних катастроф// Вісник СумДУ: Серія "Економіка". – 2007, № 1. – С. 23-29.
2. Балацкий О.Ф. Теоретические и практические вопросы определения экономического ущерба от загрязнения окружающей среды. – К.: Знание, 1982. – 15 с.
3. Временная типовая методика определения экономической эффективности осуществления природоохранных мероприятий и оценки экономического ущерба, причиняемого народному хозяйству загрязнением окружающей среды. – М.: Экономика, 1983. – 94 с.
4. Чернобыльская катастрофа/ Под ред. В.Г. Барьяхтара. – К.: Наук. думка, 1995. – 560 с.
5. Оцінка збитків для економіки України, спричинених Чорнобильською катастрофою, та фінансування чорнобильських програм. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: http://www.mns.gov.ua/chornobyl/20_year/03/07.pdf
6. Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 175 від 15 лютого 2002 р.
7. Опанасюк Ю.А. Развитие научно-методических подходов до расчета эколого-экономического ущерба от техногенных катастроф// Вісник СумДУ: Серія "Економіка". – 2007, № 1. – С. 40-45.
8. Семененко Б.А., Моткин Г.А. Организационные и научно-методические основы взаимодействия между странами СНГ при нанесении ущерба окружающей среде. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: http://www.uto.sumy.ua/napol/05/_01/03/1/_2/_08.pdf
9. Чернобыльская катастрофа: Дії, результати та уроки. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: www.ukrchicago.com/consular/290307.doc

УДК 331.5.024.5

Асист. Р.О. Кушнір; доц. І.Б. Хома, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ КАДРІВ РОБІТНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ

Досліджується проблема залучення кадрів робітничих спеціальностей на промислові підприємства України, визначається важливість економічного змісту цієї проблеми для економіки держави загалом. Питання недостаті кваліфікованих робітничих кадрів постає мало не перед усіма працюючими промисловими підприємствами України і саме усвідомлення цієї проблеми як економічної, а не суто освітньої дасть змогу розв'язати спричинений дисбаланс на ринку праці.

Ключові слова: кадри робітничих спеціальностей, промислові підприємства, ринок праці.

Assist. R.O. Kushnir; assoc. prof. I.B. Khoma – NU "L'vivs'ka Politehnika"

Economical content of a problem of worker labour power market in the Ukrainian industrial enterprises

A problem of labour power industrial intake is explored in the scientific article. Importance of economical content of this problem for state economic is characterized here. Deficit of labour power industrial intake is rise almost for all industrial enterprises of Ukraine. Notification this problem like economic, but not only educational let to solve problem of misbalanced labour power market.

Keywords: labour power industrial intake, industrial enterprises, labour power market.

Постановка проблеми. Однією з основ розвитку будь-якого промислового підприємства є його людський ресурс. Чим вищу кваліфікацію мають

працівники підприємства і чим краще підприємство забезпечене необхідним людським потенціалом, тим вища ймовірність виробництва на такому підприємстві конкурентоспроможної інноваційної продукції.

На жаль, протягом всього часу трансформаційних процесів в економіці України, інститутами влади не було приділено достатньої уваги для забезпечення промислових підприємств України кваліфікованими кадрами робочих спеціальностей, що зумовило відставання рівня кваліфікації середньостатистичного робітника в Україні від рівня робітника в розвинутих країнах світу. Крім того, це спричинило ряд деструктивних процесів в суспільній свідомості серед яких: зменшення престижу робітничих спеціальностей серед молоді, незадоволення рівнем оплати праці кадрів робочих спеціальностей, збільшення середнього віку кадрів робочих спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми залучення кадрів робітничих спеціальностей на промислові підприємства знайшли відображення у вітчизняній та зарубіжній науці. Вагомий внесок у вивчення теорії та практики реформування сфери кадрової політики внесли В. Гурне, С.І. Дмитренко, М.І. Магура, В.А. Кібанов, В.М. Новіков, В.П. Пугачов, Дж. Робертс, В.О. Співак, Г.В. Щокін та інші. Окремі аспекти проблеми, пов'язані з впливом ринку праці на кадрові процеси, ґрунтовно висвітлені в роботах М.І. Долішнього, Т.А. Заяць, С.М. Злупка, Г.І. Купалової, Е.М. Лібанової, І.Л. Петрової, С.І. Пирожкова, М.В. Шаленко та інших вчених. Однак, необхідно зазначити, що проблема залучення кадрів робітничих спеціальностей на промислові підприємства України ще не стали об'єктом спеціального наукового дослідження і потребують подальшого ґрунтовного вивчення.

Формулювання цілей статті. На сучасному етапі розвитку економіки промислові підприємства України відчувають гостру нестачу саме у кадрах робочих спеціальностей. За висновками різних експертів дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів на промислових підприємствах України становить від 30 до 40 % і кожного року зростає [1]. Підготовка кваліфікованого робітника – це дорогий процес, що потребує значних матеріальних, фінансових та інтелектуальних затрат. На відміну від попередніх десятиліть майже повністю виключена участь роботодавців у підготовці робітничих кадрів, що раніше становила до 60 % від загальних інвестицій. У нових економічних умовах розпалися зв'язки профтехучилищ з підприємствами-замовниками кадрів, а новий механізм взаємодії закладів професійно-технічної освіти з роботодавцями ще не сформовано. За даними Державної служби зайнятості у професійно-технічних навчальних закладах готують у 3,5 рази менше кадрів з розрахунку на 10 тисяч населення, ніж у вищих навчальних закладах. Водночас ринок праці на 60 % зацікавлений саме у робітничих професіях. Саме встановлення правильних орієнтирів для подолання розриву між попитом і пропозицією на ринку праці дасть змогу вітчизняній економіці перейти на якісно новий, більш ефективний рівень.

Виклад основного матеріалу. За даними Міністерства праці, середній вік працівників сфери матеріального виробництва дорівнює 55 років, а

частка робітників високої кваліфікації лише близько 10 %. При цьому робітники в Україні проходять перепідготовку чи підвищення кваліфікації в середньому раз на 13-15 років, тоді як в розвинутих країнах – раз на 3-5 років. Ці цифри ще раз підтверджують важливість проблеми залучення кваліфікованих кадрів робочих спеціальностей. За дослідженнями вчених найбільш стійкою є економіка тих країн, де спостерігається постійне збільшення кількості високоосвічених і висококваліфікованих робітників. Тому у розвинених країнах постійно продовжується тривалість навчання дорослого населення, наприклад, за останні 25 років в Італії вона зросла з 5,5 до 13,5 років, в Японії – з 9,2 до 16,1 років, у Франції – з 9,8 до 17,2 років [2].

Що ж до стану професійно-технічної освіти в Україні, то з 1990 року кількість професійно-технічних навчальних закладів зменшилась з 1246 до 1021, тобто на 18 %, середньорічна кількість учнів зменшилась з 380,5 до 303,7 тис. чол., тобто на 20 %, кількість випущених кваліфікованих робітників зменшилась з 376,7 до 289,3 тис. чол., тобто на 23,2 % [3]. Крім того, рівень підготовки кваліфікованих робітників є низьким і таким, що не відповідає потребам виробництва. Керівництво промислових підприємств не задовольняє не лише якість підготовки, а також і рівень кваліфікації підготовлених спеціалістів. Наприклад, підприємства машинобудування потребують робітників з професій металообробки 5-го – 6-го розрядів, а не 3-го, як пропонують у професійно-технічних училищах.

Така ситуація абсолютно не відповідає вимогам ринку праці, на якому сформувався стабільно високий попит на робітничі спеціальності. Крім того з 2000 по 2007 рік майже у 2 рази зріс обсяг реалізованої продукції промисловості, постійно зростає рентабельність промислових підприємств, на 7 % зменшилась кількість збиткових підприємств у промисловості, що своєю чергою частково зумовило зростання середньомісячної заробітної плати в галузі з 291 у січні 2000 р. до 1675 грн. у жовтні 2007 р., тобто в 4,76 рази, причому заробітна плата у промисловості є більшою ніж середня заробітна плата по Україні на 13,5 % [3].

Зазвичай промислові підприємства мають декілька шляхів розв'язання цієї проблеми, серед яких: навчання робітника безпосередньо на виробництві, оплата за навчання робітника в освітньому закладі, відкриття власного навчального закладу при підприємстві.

Однак всі ці можливості підлягають жорсткому контролю з боку держави, який зазвичай є неефективним і здійснюється в адміністративному порядку, і жодним чином не корелює з вимогами ринкової економіки. Наприклад, для отримання дозволу на здійснення навчання на виробництві необхідно виконати вимоги понад 50 нормативних актів України, а термін на отримання відповідної ліцензії, становить від 6 місяців до року, крім того, державна фіскальна політика обмежує розмір витрат на всі види навчання трьома відсотками від фонду оплати праці за звітний період, що насправді є мізерною величиною для підприємств, які активно розвиваються. І якщо великі підприємства мають фінансові і часові ресурси для складних бюрократичних процесів, то малі і середні фактично не мають змоги вивчити кваліфікованого робітника для потреб власного виробництва.

Аналізуючи вищенаведені статистичні дані, можна прийти до висновку, що в Україні поглиблюється структурний дисбаланс у потребі кваліфікованих кадрів робочих спеціальностей і пропозиції таких кадрів, який, крім того, буде поглиблюватись з врахуванням чинника старіння нації. Причому роботодавці готові платити достойну заробітну плату таким працівникам на ринкових умовах і навіть оплачувати навчання. Таким чином, недостатність кадрів робітничих спеціальностей можна вирішити лише при системному втручанні держави в регулювання даних процесів.

Першим кроком для вирішення проблеми забезпечення промислових підприємств кадрами робочих спеціальностей, буде усвідомлення того, що її потрібно розглядати в економічній площині, а не лише в освітній, оскільки саме конкурентоспроможність промислової продукції визначає перспективність економіки цілої держави. Очікувані інвестиції для виробництва, структурна і технологічна перебудова, вступ України до СОТ можуть бути ефективними тільки за умови попереджувальних заходів, і передовсім професійної підготовки та перепідготовки робітничих кадрів. Економіка країни не може успішно розвиватись, якщо її конкурентоспроможність базується на дешевій робочій силі.

Держава повинна створити умови для розвитку професійно-технічної освіти. Причому професійно-технічні освітні заклади мають здійснювати підготовку кадрів з врахуванням вимог ринку праці і базуючись на них. Необхідно модернізувати матеріально-технічну і навчально-методичну базу закладів в системі професійно-технічної освіти, що дасть змогу підвищити якісний рівень підготовки спеціалістів. Для мотивації вступу шкільної молоді на робітничі спеціальності необхідне вирівнювання стипендій студентів вищих навчальних закладів і професійно-технічних навчальних закладів, а також проведення рекламних заходів соціального характеру, для популяризації таких спеціальностей.

Для підвищення інтелектуальних інвестицій в матеріальне виробництво необхідно спростити систему навчання спеціалістів робітничих професій за кошти підприємств, скасувавши при цьому обмеження на кошти витрачені на таке навчання чи перенавчання, спростити умови ліцензування для проведення навчання на виробництві, при цьому дозволити видавати сертифікати про присвоєння вищого ступеня кваліфікації при проходженні робітником такого навчання, стимулювати створення приватних навчальних установи при виробництві, особливо для великих іноземних підприємств, які мають вагому інноваційну базу і відповідні знання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ефективне вирішення проблеми недостатньої кількості кваліфікованих кадрів робочих спеціальностей на промислових підприємствах України є питанням економічним а не освітнім, і може бути вирішене лише внаслідок співпраці на ринкових засадах між державою, великими, середніми і малими промисловими підприємствами і професійно-технічними навчальними закладами.

Конкурентоспроможність української економіки загалом і промисловості зокрема може зрости лише при переході вітчизняних підприємств і нав-

чальних установ на сучасні системи якості, які використовуються країнами-учасницями СОТ і країнами, членами Європейського Союзу. Причому з точки зору економіки держави, такий перехід виправданий як в добровільному, так і у примусовому порядку.

Подальші дослідження варто присвятити аналізу ринку праці, створеного промисловими підприємствами України після вступу нашої держави до СОТ.

Література

1. Святненко А. Крок назустріч майбутньому// Дзеркало тижня. – 2007, № 23 (652)
 2. Самойлик К.С. Професійно-технічна освіта України: виклики сьогодення// Освіта України. – 2007, № 17-18.
 3. Дані Державного комітету статистики України.
-
-